

Evropská unie
Fond evropské pomoci nejchudším osobám
Operační program potravinové a materiální pomoci

OPERAČNÍ PROGRAM POTRAVINOVÉ A MATERIÁLNÍ POMOCI

2014-2020

ČESKÁ REPUBLIKA

Verze: 2

Datum schválení: 17. 12. 2015

Obsah

1	IDENTIFIKACE PROGRAMU	3
2	FORMULACE PROGRAMU	4
2.1	Situační analýza	4
2.2	Potravinová deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi	6
2.2.1	Popis intervence	6
2.2.2	Národní systém pro distribuci pomoci	8
2.3	Potravinová deprivace dětí ve vážné sociální nouzi	8
2.3.1	Popis intervence	8
2.3.2	Národní systém distribuci pomoci	10
2.4	Materiální deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi	11
2.4.1	Popis intervence	11
2.4.2	Národní systém pro distribuci pomoci	12
2.5	Ostatní relevantní informace	12
3	PROVÁDĚNÍ PROGRAMU	14
3.1	Identifikace nejchudších osob	14
3.2	Výběr operací	15
3.3	Výběr partnerských organizací/příjemců dotace	16
3.4	Doplňkovost s ESF	18
3.5	Institucionální uspořádání	20
3.6	Monitorování a hodnocení	20
3.6.1	Monitorování	20
3.6.2	Hodnocení	21
3.7	Technická asistence	21
4	ZAPOJENÍ ZAJÍMÁVANÝCH SUBJEKTŮ	23
5	FINANČNÍ PLÁN	24
5.1	Plán financování operačního programu	24
5.2	Plán financování dle druhu dotyčné deprivace	24
	Použité zdroje	25
	Právní předpisy a dokumenty	25
	Použité zkratky	26

1 IDENTIFIKACE PROGRAMU

Členský stát:

ČESKÁ REPUBLIKA

Název operačního programu:

OPERAČNÍ PROGRAM POTRAVINOVÉ A MATERIÁLNÍ POMOCI

CCI:

2014CZ05FMOP001

2 FORMULACE PROGRAMU

2.1 Situační analýza

Sociální začleňování a boj proti chudobě je konsistentně jednou z prioritních oblastí národní strategie reforem vlády České republiky (ČR), která v rámci plnění národních cílů do roku 2020 stanovených v Národních programech reforem¹ usiluje prostřednictvím konkrétních opatření v oblasti trhu práce a sociální ochrany o zmírnění chudoby či sociálního vyloučení, čímž přispívá k plnění strategie Evropské unie (EU) „Evropa 2020“.

Mezi priority ČR v kontextu politiky sociálního začleňování definované strategickými dokumenty na národní úrovni² patří vedle zlepšení přístupu osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením na trh práce rovněž zajištění základních zdrojů a důstojného příjmu pro tyto osoby a zlepšení jejich přístupu ke kvalitním, dostupným a komplexním sociálním službám.

Chudobou či sociálním vyloučením bylo v ČR dle posledních statistických dat z roku 2013 ohroženo 14,6 % populace, tj. cca 1.508 tis. osob.³ V mezinárodním srovnání s ostatními členskými státy EU patří ČR mezi země s nejnižším podílem populace ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením⁴. Třebaže jsou rizika chudoby a sociálního vyloučení v porovnání s jinými členskými státy EU obecně relativně nízká, zvláště pak z důvodu poměrně efektivních sociálních transferů, charakteristické pro ČR je, že chudoba je předně soustředěna do určitých kategorií populace, mezi které patří především dlouhodobě nezaměstnaní, neúplné rodiny s dětmi či rodiny s více dětmi⁵ (dětí mladších 16 let ohrožených chudobou a sociálním vyloučením bylo v ČR více než 18 %)⁶.

Situaci osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením v ČR mohou lépe dokreslit právě ukazatele materiální deprivace. ČR zde s hodnotou 6,6 %, tj. cca 678,7 tis. osob, u kterých je identifikována vážná materiální deprivace, mírně zaostává za většinou zemí EU-15⁷. Trendem nedávných let kromě toho je její mírný nárůst u specifických kategorií populace, jako například u rodin s dětmi, a to zvláště v souvislosti s růstem některých povinných výdajů, zvláště výdajů na bydlení⁸. Růst výdajů na bydlení spolu se zvyšováním částečně povinných

¹ V oblasti boje proti chudobě si vláda ČR stanovila jako cíl zachovat počet osob ohrožených chudobou či sociálním vyloučením na úrovni z roku 2008 (15,3 % celkové populace) a usilovat o snížení jejich počtu o 100 000.

² Mezi relevantní strategie, které akcentují zmírňování chudoby a související materiální deprivace jako prioritu rozvoje ČR patří „Strategie sociálního začleňování 2014-2020“, (2014); „Dlouhodobá vize MPSV pro oblast sociálního začleňování“, (2012); „Koncepte řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020“ (2013); „Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na roky 2011–2015“ (2011) či „Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020“, (2013).

³ EU-SILC 2013, 2014.

⁴ Průměr EU 28 za rok 2012 byl dle předběžných údajů 24,8 %.

⁵ Sirovátka *et al.*, 2013., EU-SILC 2012, 2014.

⁶ EU-SILC 2012, EU-SILC 2013, 2014.

⁷ EU-SILC 2012, 2014.

⁸ Sirovátka *et al.*, 2013.

výdajů (např. na potraviny a základní spotřební zboží) na straně domácností – a to nejenom v důsledku zvýšení DPH, ale i nízké míry růstu reálných mezd v kombinaci s průběžným růstem cen – a ve světle ekonomické recese, vývoje národní ekonomiky a zvyšující se nezaměstnanosti je zvláště rizikem pro osoby ohrožené ztrátou bydlení, kterých je dle odhadů v ČR asi 100 tisíc.⁹ Mezi domácnosti ohrožené ztrátou bydlení patří předně domácnosti neúplných rodin s dětmi, dlouhodobě nezaměstnaných i osaměle žijících seniorů (ve vážné sociální nouzi).¹⁰ Jako nejzávažnější forma sociálního vyloučení doprovázená extrémní chudobou v důsledku absence bydlení je pak bezdomovectví. Dle nedávných odhadů v ČR žije asi 30 tis. lidí bez domova, tzn. lidí bez přístřeší či bytu.¹¹ Kritickým faktem je, že se dle některých odhadů v poslední době mezi osobami bez domova zvýšil podíl mladých lidí opouštějících institucionální péči (např. dětské domovy, diagnostické a výchovné ústavy), ale právě i rodin s dětmi.¹² Materiální deprivace je v podmínkách ČR charakteristická rovněž pro sociálně vyloučené lokality, které se nacházejí na území celé země. Z tohoto důvodu bude v ČR zvolena podpora operací na území celé ČR, nikoliv podpora pouze regionálně zaměřená.

S ohledem na současnou situaci v ČS EU v souvislosti s přílivem imigrantů, uprchlíků a žadatelů o azyl ze zemí zmínaných konflikty bude při provádění pomoci z OP PMP poskytnuta podpora rovněž cizincům splňujícím podmínky uvedené výše pro CS. ŘO OP PMP zajistí sledování poskytování pomoci této CS prostřednictvím kvalifikovaného odhadu prováděného partnerskými organizacemi, tento odhad bude promítnut do evaluačních zpráv, případně Roční zprávě o implementaci.¹³

Vzhledem k výši alokace a záměru zvýšit dopady operačního programu potravinové a materiální pomoci (OP PMP) na situaci nejchudších osob, je nezbytné zacílit poskytování pomoci na skutečně ty nejvíce potřebné jedince či domácnosti. Prioritními oblastmi intervence OP PMP vyplývajícími z identifikace národních potřeb jsou řešení problému nedostatku potravin a základního spotřebního zboží nejchudších osob, kterými jsou osoby a domácnosti ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, zejména materiálně deprivované děti a rodiny s dětmi v hmotné nouzi, osoby bez domova a ohrožené ztrátou bydlení.

V návaznosti na Doporučení Rady¹⁴ podniknout opatření k posílení školní docházky u znevýhodněných dětí, včetně Romů, se ČR rozhodla zařadit do OP PMP intervenci ve formě úhrady stravování ve školách pro děti ve vážné sociální nouzi. Toto opatření má za cíl, kromě poskytnutí vyvážené stravy dětem z nejchudších rodin, rovněž přispět ke zlepšení jejich školní docházky a následně zlepšení školních výsledků, které mohou vést k dosažení vyššího vzdělání a lepšímu uplatnění na trhu práce.

⁹ H.S.P., 2012, s. 10.

¹⁰ MPSV, 2013, s. 10.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid, s. 11.

¹³ Dle ustanovení čl.13 Nařízení 223/2014 o FEAD

¹⁴ Doporučení Rady k národnímu programu reforem České republiky na rok 2015 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu České republiky z roku 2015

S ohledem na doporučení Rady zavádí opatření, která mají za cíl potlačovat segregaci a diskriminační tendence ve vztahu k marginalizovaným skupinám obyvatel. Jedním z takových opatření je například snižování počtu dětí navštěvujících tzv. praktické školy a jejich integrace do běžných výukových programů.

V České Republice existují 2 základní typy segregace, které se navíc vzájemně prolínají. První typ je definován primárně etnicky, druhý typ je definován socioekonomicky. Typický příklad segregaci vlivů představují víceletá gymnázia. Etnická segregace je přitom do jisté míry spojena zároveň se socioekonomickou segregací. Ačkoli víceletá gymnázia ovlivňují vzdělávací systém poměrně zásadně, pro účely tohoto OP je klíčová primárně etnická segregace.

Pro zajištění podpory de-segregačních tendencí existují programy na národní úrovni¹⁵ a rovněž spolufinancované z ESIF¹⁶. Operace financované ze zdrojů ESIF mají odlišné specifické cíle a nehrozí přesahy mezi nimi a aktivitami financovanými z FEAD.

FEAD nemá primárně za cíl nastavení de-segregačních nástrojů, nicméně vzhledem k charakteru aktivit opatření 2.3 bylo třeba zajistit, aby podpora potřebným osobám cílové skupiny (CS) nevedla k prohlubování segregace.

2.2 Potravinová deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi

2.2.1 Popis intervence

Zacílení intervence, formy pomoci, a popis distribučního řetězce

Pomoc v rámci této intervence bude zacílena na osoby a domácnosti ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, zejména materiálně deprivované rodiny s dětmi, osoby bez domova, osoby ohrožené ztrátou bydlení, osoby či domácnosti žijící v nevyhovujícím bydlení, např. v provizorním bydlení či přelidněném bytě, a jiné osoby ve vážné sociální nouzi.

Žádost o poskytnutí dotace pro zajištění nákupu a/nebo distribuce potravinové pomoci předloží příjemce řídicímu orgánu (ŘO). Nákup bude centrálně zajišťovat veřejnoprávní subjekt pověřený ŘO nebo partnerská organizace, a to prostřednictvím veřejných zakázek dle příslušných právních předpisů¹⁷ a zároveň zajistí realizaci smluv uzavřených s vybranými dodavateli v případě, že nákup nebude zajišťovat veřejnoprávní subjekt pověřený ŘO. Vybraný dodavatel bude dodávat potraviny na místo určení na území ČR. Příjemce dotace může být buďto veřejnoprávní subjekt nebo NNO, který bude poskytovat sám nebo zajistí ve

¹⁵ Mezi relevantní strategie, které akcentují zmírňování chudoby a související materiální deprivace jako prioritu rozvoje ČR patří „Strategie sociálního začleňování 2014-2020“, (2014); „Dlouhodobá vize MPSV pro oblast sociálního začleňování“, (2012); „Koncept řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020“ (2013); „Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na roky 2011–2015“ (2011) či „Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020“, (2013).

¹⁶ OP VVV, především podporované aktivity SC 3

¹⁷ Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.

spolupráci se svými partnery (veřejnoprávním subjektem nebo NNO) distribuci potravinové pomoci konečným příjemcům.

Potraviny budou nejhudším osobám poskytovány organizacemi, které zajišťují stravu či pomoc při zajištění stravy pro nejhudší osoby, a to v podobě hotových jídel, potravinových balíčků i jednotlivých potravin určených ať už k přímé spotřebě, nebo k dalšímu zpracování (včetně dětské stravy a nealkoholických nápojů). Při zpracování potravin přímo u poskytovatele (např. v nízkoprahových denních centrech (NDC)), mohou být hotová jídla konzumována přímo na místě, příp. strava může být upravena tak, aby si ji lidé mohli odnést. Balíčky si budou moci koneční příjemci z odběrného místa odnést s sebou a připravit si stravu sami (např. osoby či rodiny pobývající v azylových domech či domech na půl cesty). Balíčky či stravu je též možné poskytovat přímo lidem na ulici i v jejich vlastních domovech. Pro distribuci pomoci může být využito dobrovolníků.

Při poskytování potravinové pomoci bude dbáno na rozmanitost produktů a vyváženost poskytované stravy. Ve spolupráci s odborníky a zástupci partnerských organizací bude stanoven rozsah komodit pro distribuci.

Příjemce dotace nebo partner, který poskytuje pomoc přímo konečným příjemcům, musí zajistit poskytování doprovodných opatření, která jsou povinná (jejich popis je shodný s indikativním výčtem uvedeným v kapitole 3.3).

Role jednotlivých článků implementační struktury

Vyhlašovatelem výzev je ŘO OP PMP. V implementaci mohou být uplatněny následující 3 varianty:

- 1) Žadatelem/příjemcem je pověřený útvar MPSV. Je zodpovědný za přípravu projektové žádosti a realizuje výběrová řízení spojená s dodávkou materiální a/nebo potravinové pomoci. Práci s cílovou skupinou, tedy distribuci pomoci a provádění doprovodných opatření, zajišťuje partner či partneři projektu (viz kap. 3.3). Příjemce, případně společně s partnerem projektu specifikuje dodávky plněné dodavatelem. Příjemce rovněž zajišťuje administraci projektu vůči vyhlašovatelí výzvy, tj. řídí projekt, podává žádosti o platbu, předkládá monitorovací zprávy. Podklady pro vyplnění monitorovacích zpráv v průběhu realizace dodává partner.
- 2) Žadatel/příjemce realizuje projekt samostatně, jedná se o typ organizace popsany v kapitole 3.3. Příjemce realizuje klíčové aktivity projektu a komunikaci s vyhlašovatelem výzvy, realizuje rovněž výběrová řízení na dodávku materiální i potravinové pomoci. Pokud není schopen distribuci pomoci nebo doprovodná opatření zajistit sám, realizuje projekt společně s partnerem nebo více partnery projektu.
- 3) MPSV jako veřejnoprávní subjekt centrálně zajistí výběrové řízení na dodavatele potravinové a materiální pomoci. S dodavatelem uzavře rámcovou smlouvu. Příjemci dotace budou subjekty popsané v kap. 3.3. Požadavky na materiální a potravinovou

pomoc budou vyjádřeny v projektové žádosti. Formou objednávek se příjemce bude obracet přímo na dodavatele. I zde platí, že pokud není schopen distribuci pomoci nebo doprovodná opatření zajistit příjemce sám, realizuje projekt společně s partnerem nebo více partnery projektu. Kontrolu plnění veřejné zakázky zajistí ŘO OP PMP.

2.2.2 Národní systém pro distribuci pomoci

Pro provádění programu budou především využity již existující kapacity stávající distribuční sítě využívané v rámci ukončeného Evropského programu potravinové pomoci nejchudším obyvatelům EU (PEAD). Za účelem zvýšení dopadů programu se však oproti předcházejícímu programu předpokládá výraznější zapojení partnerů na místní, příp. regionální úrovni. Jedná se zejména o zapojení obcí, krajů a nevládních organizací, jejichž role zejména spočívá v zjišťování potřeb poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území a informování nejpotřebnějších obyvatel o dostupné pomoci v místě, příp. zapojení organizací zřizovaných obcemi a kraji jakožto lokálních partnerů distribuujících pomoc konečným příjemcům. Nezbytné je také zapojení krajských poboček a kontaktních pracovišť Úřadu práce, a to proto, aby se informace o dostupné pomoci dostaly k potřebným CS.

Přesah nad rámec PEAD je spatřován především také ve větší rozmanitosti poskytovaných komodit, kdy v rámci PEAD bylo poskytováno pouze pět základních komodit, v rámci FEAD bude poskytována pestřejší strava, která by měla přispět k vyváženosti a rozmanitosti stravy. Dodávky poskytované pomoci budou flexibilnější a pravidelnější. Dalším rozdílem je výše alokace prostředků poskytnutých z FEAD, kdy pro ČR PEAD poskytoval řádově statisíce EUR/rok. Neméně důležitým faktorem je také širší spektrum cílových skupin od rodin s dětmi ve vážné sociální nouzi přes osoby bez domova či ohrožené ztrátou bydlení či osob ve vážné sociální nouzi.

V ČR na národní úrovni není realizován žádný vládní program, který by nabízel systémové řešení potravinové pomoci a podporoval poskytovatele této pomoci přímými dodávkami potravin.

2.3 Potravinová deprivace dětí ve vážné sociální nouzi

2.3.1 Popis intervence

Zacílení intervence, formy pomoci, popis distribučního řetězce a doprovodná opatření

Pomoc v rámci této intervence bude zacílena na děti ve věku 3 – 15 let ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, které budou podporovány formou příspěvku na zajištění bezplatného školního stravování. Do podpořené cílové skupiny budou děti zařazeny na základě posuzovaného příjmu rodin, které jsou chudobou a sociálním vyloučením ohroženy nejvíce. Způsobilost konečných příjemců pomoci bude prokazována na základě potvrzení Úřadu práce ČR (ÚP ČR).

Žádost o poskytnutí dotace bude předložena řídicímu orgánu (ŘO). Distribuce potravinové pomoci bude probíhat ve školách a školkách, které budou bezplatnou stravu poskytovat. Příspěvek na bezplatné stravování bude odpovídat výši, kterou hradí rodiče ostatních dětí, stanovené formou jednotkových nákladů¹⁸, které jsou závazně upraveny příslušnými právními předpisy¹⁹. Jejich bližší specifikace bude uvedena v příslušné výzvě a konkrétní vyčíslení jednotkových nákladů bude obsahem projektové žádosti.

Ve spolupráci s partnery pro přípravu a provádění OP PMP nastavil ŘO OP PMP systém provádění opatření tak, aby podpořené osoby splňovaly následující kritéria: Souvislou potřebnost, tedy, podmínku že po sledované období byly příjemci dávek v hmotné nouzi dle zákona²⁰.

Žádost o poskytnutí dotace bude předložena řídicímu orgánu (ŘO). Distribuce potravinové pomoci bude probíhat ve školách a školkách, které budou bezplatnou stravu poskytovat. Příspěvek na bezplatné stravování bude odpovídat výši, kterou hradí rodiče ostatních dětí, stanovené formou jednotkových nákladů²¹, které jsou závazně upraveny příslušnými právními předpisy²². Jejich bližší specifikace bude uvedena v příslušné výzvě a konkrétní vyčíslení jednotkových nákladů bude obsahem projektové žádosti.

Navržený systém v OP PMP může být použit ve školách a školkách, kde nákup potravin není předmětem veřejné zakázky. Nicméně v případě, kdy škola využívá při nákupu potravin systém veřejných zakázek, lze postupovat tak, že škola použije poměrný výpočet, ze kterého bude zřejmé, jakou částkou se FEAD podílí na výdajích za potraviny pro děti z cílové skupiny OP PMP.

Zákonným zástupcům dětí, žáků CS bude nabídnuta možnost úhrady stravného (které představuje cenu potravin použitých k přípravě porce jídla na osobu), podmíněná prokázáním způsobilosti a rovněž dodržením podmínek poskytovatele.²³ Příspěvek formou úhrady jednotkových nákladů nebude vyplácen zákonným zástupcům, ale partnerským organizacím, kterými budou základní a mateřské školy. Ve spolupráci s ÚP ČR identifikuje partnerské školy zařízení skupinu dětí, kterým bude z OP PMP poskytnuto bezplatné stravování a budou, ve spolupráci s řediteli škol, spolupracovat na identifikaci osob CS a výměně údajů o jejich způsobilosti.

Ve spolupráci s Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT), krajskými úřady a ÚP ČR bude zajištěna komunikace a rovněž propagace opatření, OP PMP a FEAD.

¹⁸ dle čl. 25 odst. 1 b) a 3 b) nařízení č. 223/2014 o FEAD.

¹⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.; Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ dle čl. 25 odst. 1 b) a 3 b) nařízení č. 223/2014 o FEAD.

²² Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.; Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů

²³ například povinnost plnit školní docházku dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

Důležitým aspektem intervence bude zachování anonymity příjemce, aby nedocházelo ke stigmatizaci cílové skupiny a potravinová pomoc byla vydávána společně s jídly pro ostatní děti. Z tohoto důvodu rovněž nebudou ve školách nabízena a poskytována doprovodná opatření.

Role jednotlivých článků implementační struktury

Opatření na snižování potravinové deprivace dětí je nastaveno na systém poskytování stravy ve školách.

Tento systém je upraven národní legislativou²⁴ a rovněž krajskými normativy.

V případě provádění opatření v rámci OP PMP do systému vstupují rovněž kontaktní pracoviště Úřadu práce (KoP ÚP) a případně Orgány sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).

Systém poskytování podpory pro toto opatření bude následující:

ŘO OP PMP poskytne dotaci krajským úřadům, kteří budou příjemci dotace z OP PMP. Jejich partnerskými organizacemi budou školy (včetně jídelen fungujících jako součást základních škol/školek). Kontaktní osoby v rámci struktur organizací budou zodpovídat za provádění programu (na úrovni krajských úřadů vedoucí zaměstnanci věcně příslušných odborů a na úrovni škol ředitelé).

Příjemci budou zodpovídat za sběr dat a poskytování průběžných zpráv o provádění opatření řídicímu orgánu (prostřednictvím IS MS2014+). Školy budou zodpovídat příjemci za provádění úkonů na základě smlouvy o partnerství (nákup surovin, poskytování údajů o počtech podpořených osob, evidence vydaných/zkonzumovaných jídel, atp.).

KoP ÚP budou ve spolupráci se školou zajišťovat potvrzení o způsobilosti osob z CS a ve spolupráci s OSPOD a školami zajistí kontrolu dodržování podmínek pro poskytnutí pomoci osobám z CS.

2.3.2 Národní systém distribuci pomoci

V ČR na národní úrovni není realizován žádný vládní program, který by nabízel systémové řešení potravinové pomoci a podporoval stravování nejchudších dětí ve školách. Existují však nevládní neziskové organizace, které potravinovou pomoc ve školách nejchudším osobám poskytují. Tyto aktivity jsou však zpravidla financovány ze soukromých zdrojů poskytovatelů nebo individuálními dárci.

Toto opatření bude v nejpostiženějších regionech ČR navazovat na opatření „Volnočasové aktivity na podporu gramotnosti“ IP 3 OP VVV v gesci MŠMT ČR a rovněž na opatření OPZ (viz kap. 3.4). Mezi opatřeními OP PMP a OP VVV pro dané intervence existuje doplňkovost nikoliv přesah.

²⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.; Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

2.4 Materiální deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi

2.4.1 Popis intervence

Zacílení intervence, formy pomoci, popis distribučního řetězce a doprovodná opatření

Pomoc v rámci této intervence bude zacílena předně na osoby a domácnosti s dětmi ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, zejména na materiálně deprivované rodiny bez vlastního či nájemního bytu (např. v azylových domech či v ubytovnách), sociálně slabé rodiny s dětmi žijícími v nejistém či nevyhovujícím bydlení, rodiny ve finanční tísní či žijící v sociálně vyloučených lokalitách a neúplné rodiny s nízkou pracovní intenzitou. Dále bude pomoc zacílena na materiálně deprivované osoby bez domova (osoby žijící na ulici, přespávající v noclehárnách, v azylových domech a domech na půl cesty), na osoby ohrožené ztrátou bydlení (žijící v nejistém či nevhodném bydlení), např. ohrožené vystěhováním či v sociálně vyloučených lokalitách, ale i jiné osoby ve vážné sociální nouzi (např. osamělí senioři, dlouhodobě nezaměstnané osoby či obchodované a vykořisťované osoby).

Žádost o poskytnutí dotace pro zajištění nákupu a distribuce materiální pomoci předloží příjemce dotace ŘO. Nákup bude centrálně zajišťovat veřejnoprávní subjekt pověřený ŘO nebo příjemce dotace samostatně, a to prostřednictvím veřejných zakázek dle příslušných právních předpisů²⁵ a zároveň zajistí realizaci smluv uzavřených s vybranými dodavateli v případě, že nákup nebude zajišťovat veřejnoprávní subjekt pověřený ŘO. Dodavatelé budou dodávat zboží na místo určení na území ČR. Příjemce dotace bude poskytovat nebo zajistí ve spolupráci se svými partnery distribuci materiální pomoci konečným příjemcům.

Konečným příjemcům v rámci této intervence bude prostřednictvím partnerských organizací distribuováno zejména zboží související se základní péčí o dítě, jako jsou hygienické potřeby, ošacení, obuv, školní potřeby, základní novorozenecké a kojenecké vybavení a základní sanitační prostředky. Dále hygienické potřeby pro zajištění osobní hygieny, zdravotnické potřeby pro základní ošetření (nikoliv léky), deky a spací pytle a základní kuchyňské vybavení pro přípravu, zpracování a podávání potravin. Podrobnější výčet oblastí potřeb konečných příjemců v rámci této intervence bude uveden v dokumentaci pro provádění programu, která bude připravena v konzultaci s relevantními partnery a schválena ŘO. Musí se jednat o základní spotřební zboží, jehož hodnota je omezená a které je určeno pro osobní spotřebu nejchudších osob. V kompetenci poskytovatelů pomoci bude pak konkrétní identifikace potřeb konečných příjemců v rámci vymezených oblastí. Předpokládá se zajištění spolupráce poskytovatelů pomoci s obcemi, které by měly informovat nejpotřebnější obyvatele obce o dostupné pomoci v daném místě. Materiální pomoc mohou distribuovat poskytovatelé sociálních služeb také s využitím dobrovolníků.

Partnerská organizace/příjemce dotace nebo partner, který poskytuje pomoc přímo konečným příjemcům, musí zajistit poskytování doprovodných opatření (s výjimkou škol). Z tohoto důvodu jsou naplněny požadavky čl. 7 odst. 4 nařízení č. 223/2014 o FEAD.

²⁵ Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.

Vzhledem k provázanosti pomoci s doprovodnými opatřeními (jejich popis je shodný s indikativním výčtem uvedeným v kapitole 3.3) bude pomoc konečným příjemcům k dispozici i v zařízeních sociálních služeb, jako jsou například azylové domy pro rodiny s dětmi, intervenční centra, ambulantní a terénní služby jako sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, azylové domy, noclehárny, domy na půl cesty, nízkoprahová denní centra, centra denních služeb, a služby jako jsou krizová pomoc, terénní programy, kontaktní centra, a další služby pro nejpotřebnější (zahrnuje pomoc rodinám a osobám ve vlastních domovech i na ulici)²⁶.

V rámci této oblasti intervence tedy jednotlivá opatření zlepší dostupnost základního spotřebního zboží pro sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené rodiny s dětmi, osoby bez domova, osoby ohrožené ztrátou bydlení nebo osoby ve vážné sociální nouzi a přispějí tak ke zmírnění materiální deprivace a snížení rizika chudoby těchto rodin a osob a v omezené míře – prostřednictvím doprovodných opatření – ke zmírnění jejich sociálního vyloučení.

Role jednotlivých článků implementační struktury

V případě specifického cíle „Materiální deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi“ a cíle „Potravinová deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi“ je role jednotlivých článků implementační struktury stejná. Viz 2.2.1 OP PMP.

2.4.2 Národní systém pro distribuci pomoci

V ČR na národní úrovni není realizován žádný vládní program, který by nabízel systémové řešení materiální pomoci a podporoval poskytovatele přímými dodávkami základní materiální pomoci. Existují však zařízení sociálních služeb, která materiální pomoc nejchudším osobám poskytují. Tyto aktivity jsou však zpravidla financovány ze soukromých zdrojů poskytovatelů nebo individuálními dárci.

Pro distribuci materiální pomoci se předpokládá využití stávající distribuční sítě využívané v rámci ukončeného potravinového programu a případné zapojení dosud nezúčastněných subjektů do distribuce pomoci.

2.5 Ostatní relevantní informace

Návaznost operačního programu na národní systém sociální ochrany a sociálně právní ochrany dětí²⁷

Národní politiky v oblasti sociální ochrany obyvatel ČR vycházejí ze základního práva uvedeného v Listině základních práv a svobod ČR: „Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek“. Systém

²⁶ Poskytování pomoci CS v těchto zařízeních bude hrazeno z prostředků OP PMP.

²⁷Dle Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

sociálního zabezpečení zahrnuje systém penzijního, nemocenského a zdravotního pojištění, státní politiku zaměstnanosti a nepříspěvkový systém dávek státní sociální podpory, dávek v hmotné nouzi a pro osoby se zdravotním postižením.

Rodinám s nezaopatřenými dětmi, které se ocitly v sociálně nepříznivé situaci, již její členové nejsou schopni vyřešit pomocí vlastních finančních prostředků a schopností, finančně přispívá stát prostřednictvím nepříspěvkového systému státní sociální podpory²⁸. Osobám a domácnostem ohroženým chudobou a sociálním vyloučením, které nemají dostatečné příjmy, je pomoc státem zajištěna prostřednictvím systému pomoci v hmotné nouzi²⁹, jehož cílem je zajistit uspokojení základních potřeb v oblasti obživy a bydlení.

Problematika dostupnosti bydlení u osob ohrožených jeho ztrátou je v rámci sociálního zabezpečení řešena jak prostřednictvím dávky státní sociální podpory (konkrétně příspěvku na bydlení), tak dávky pomoci v hmotné nouzi (doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc). Jedná se o nástroje řešící výhradně finanční nedostatečnost určitých skupin osob či domácností, které jsou definovány uvedenou legislativou.

Kromě poskytování přímé finanční pomoci je sociálně nepříznivá situace osob řešena prostřednictvím sociálních služeb. Současný zákon o sociálních službách³⁰ mimo jiné upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci, taxativně vymezuje jednotlivé druhy sociálních služeb, jejichž základním cílem je zajištění pomoci a podpory osobám za účelem jejich sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Sociální služby jsou poskytovány jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní. V tomto systému, jehož silnou stránkou je právě návaznost sociálních služeb a propustnost mezi nimi, patří mj. také mezi činnosti některých stávajících služeb poskytnutí stravy nebo pomoci při zajištění stravy či například poskytnutí pomoci při osobní hygieně.

Osoby v nepříznivé sociální situaci mohou tedy v rámci těchto systémů získat finanční dávky a příspěvky a využít dostupné sociální služby, které jim mají pomoci překonat sociálně nepříznivou situaci a snížit riziko jejich sociálního vyloučení a chudoby.

Poskytování podpory nejchudším osobám probíhá rovněž na lokální úrovni, a to z úrovně obcí. Vedle registrovaných sociálních služeb ukládá zákon o sociálních službách³¹ povinnosti obecním úřadům obcí s rozšířenou působností na území svého správního obvodu koordinovat poskytování sociálních služeb a realizovat činnosti sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace svých občanů a sociálnímu začleňování. Přitom spolupracují s krajskou pobočkou Úřadu práce (ÚP) a krajským úřadem. Obcím s rozšířenou působností ukládá

²⁸ Dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ Dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰ Mezi relevantní strategie, které akcentují zmírňování chudoby a související materiální deprivace jako prioritu rozvoje ČR patří „Strategie sociálního začleňování 2014-2020“, (2014); „Dlouhodobá vize MPSV pro oblast sociálního začleňování“, (2012); „Konceptce řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020“ (2013); „Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na roky 2011–2015“ (2011) či „Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020“, (2013).

³¹ Ibid.

povinnost koordinovat sociální služby zákon o sociálních službách³² a obcím s pověřeným úřadem zákon o pomoci v hmotné nouzi³³.

Neboť v rámci národních systémů sociální ochrany určených pro pomoc nejchudším osobám není konečným příjemcům bezplatně poskytována potravinová ani materiální pomoc, může tento program vhodně doplňovat národní systém sociálního zabezpečení a existující finanční i nefinanční nástroje pomoci nejchudším.

Pro využití potenciálu komplementarity OP PMP s národními politikami sociální ochrany a snížení rizika překryvu těchto politik je při poskytování potravinové a základní materiální pomoci zásadní role partnerů na lokální úrovni, kteří jsou v přímém kontaktu s CS a disponují znalostí potřeb jednotlivců na místní úrovni. Pro ověřování potřebnosti, kontrolu zneužívání a snížení rizika duplicitního poskytování pomoci bude ŘO vyžadovat od partnerských organizací v rámci poskytování pomoci interní nastavení mechanismů kontroly a zároveň bude u partnerských organizací v součinnosti s ostatními relevantními subjekty provádět kontrolní činnost.

3 PROVÁDĚNÍ PROGRAMU

3.1 Identifikace nejchudších osob

Nejchudšími osobami jsou, v souladu s kap. 2, osoby v nepříznivé sociální situaci, kterou se rozumí oslabení nebo ztráta schopností z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby.

Program bude především cílit na osoby a domácnosti ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, které nežijí ve vlastním či nájemním bydlení nebo jsou ohroženy jeho ztrátou či žijí v nevyhovujícím bydlení, nebo jsou ve vážné sociální nouzi. Pokud se osoby nebo domácnosti nacházejí v takovéto situaci, potom jsou způsobilé pro poskytnutí pomoci z programu.

Kritéria určující nejchudší osoby (cílové skupiny), kterým bude z programu pomoc poskytována, budou v souladu s čl. 2, odst. 2 nařízení o FEAD definována ŘO, a to po konzultaci s příslušnými zúčastněnými stranami – aniž by došlo ke střetu zájmů. Kritéria pro výběr nejchudších osob (cílových skupin) mohou být dle vývoje sociální situace v průběhu provádění programu upravena. ŘO bude příslušné zúčastněné strany konzultovat minimálně jedenkrát během každých 3 let.

Identifikace konkrétních jedinců či domácností bude v kompetenci příjemců/partnerů (poskytovatelů pomoci konečným příjemcům). Tito poskytovatelé budou vhodným způsobem

³² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

³³ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

aplikovat postupy pro hodnocení potřeb nejchudších osob, a to dle situace, ve které se nacházejí, vyhodnocení délky a intenzity poskytování podpory.

V případě intervence zaměřené na snížení potravinové deprivace dětí ve vážné sociální nouzi, budou způsobilé osoby identifikovány na základě posuzovaného nároku na dávky v hmotné nouzi, se zacílením na ty, kteří jsou chudobou a sociálním vyloučením ohroženi nejvíce. Způsobilost konečných příjemců pomoci bude prokazována na základě potvrzení Úřadu práce ČR (ÚP ČR). Při poskytování pomoci přímo na ulici je samotná žádost o pomoc považovaná za tak stigmatizující, že není nutno stanovovat další kritéria pro identifikaci nejchudších osob.

Identifikace osob či domácností může příp. probíhat ve spolupráci s místně příslušnou obcí s rozšířenou působností.

Pro identifikaci nejchudších osob jsou rovněž klíčové principy uvedené v čl. 5, odst. 11 nařízení o FEAD.

V rámci úkonů OP PMP budou z programu podporováni studenti základních škol v dané geografické oblasti, případně i škol s nižším počtem studentů, kteří potřebují pomoc z programů podpory ke zlepšení vzdělávacích výsledků (často cílené na romské žáky)³⁴, pak i studenti škol v příslušném kraji.

Kromě toho ŘO OP PMP umožní v rámci úkonů programu také to, aby se tato pomoc dostala studentům základních škol praktických (procento podporovaných studentů navštěvujících praktické školy (PŠ) musí odpovídat procentuálnímu podílu PŠ z celkového množství základních škold v daném kraji).

3.2 Výběr operací

Podporovány jsou:

1) operace realizované partnerskými organizacemi/příjemci dotací

Za jednu operaci je v rámci OP považován soubor aktivit (tzn. nákup a distribuce pomoci), které budou definované v kontraktu s vybraným příjemcem dotace.

ŘO je odpovědný za výběr operací a uplatňování postupů, jež jsou nediskriminační a transparentní.

Výběr operací bude probíhat formou výzev k předkládání žádostí o dotace vyhlášených ŘO.

Vybrané operace musí spadat do působnosti fondu a OP (bezplatné poskytování potravinové a/nebo materiální pomoci a DO nejchudším osobám).

³⁴ V souladu se schválenou novelou zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, budou počty studentů, kteří potřebují pomoc z programů podpory, shromažďovány v Rejstříku škol a školských zařízení a tyto informace budou snadno přístupné.

Výběr operací je realizován následovně:

Nejprve bude posouzena přijatelnost operace dle těchto kritérií:

- Právní forma žadatele a partnerů je v souladu s kritérii uvedenými v kap. 3.3.
- Při rozdělování pomoci jsou dodrženy principy dle čl. 5, odst. 11-14 nařízení o FEAD.
- Jsou dodržena pravidla způsobilosti výdajů podle čl. 22, 23, 26 nařízení o FEAD.
- Všechny partnerské organizace poskytující pomoc přímo konečným příjemcům musí poskytovat DO (s výjimkou škol)
- Jsou prováděny na území ČR.
- Produkty, které budou nakupovány a distribuovány nejchudším, jsou v souladu s podmínkami uvedenými v OP a prováděcí dokumentaci.

Následně projde operace kvalitativním hodnocením dle těchto kritérií:

- Potřebnost projektu.
- Cílové skupiny a jejich potřeby jsou jasně vymezeny a kvantifikovány.
- Harmonogram operace je reálný.
- Ostatní kritéria se překrývají s výběrem partnerských organizací/příjemců viz kap. 3.3.

Konečné schválení projektů zajišťuje výběrová komise (možné je zapojit do hodnocení externí experty).

V zájmu snížení administrativní zátěže partnerských organizací/příjemců a zvýšení efektivity distribučního řetězce mohou být rovněž využita kritéria související s množstvím distribuované pomoci a velikostí sítě partnerů (počet partnerských organizací).

2) operace TA

Vybrané operace TA jsou ty, které přispívají k zajištění přípravy, řízení, kontroly a monitoringu OP nebo ke snížení administrativní zátěže partnerských organizací.

3.3 Výběr partnerských organizací/příjemců dotace

Příjemci dotace jsou veřejné subjekty nebo neziskové organizace, které poskytují potraviny nebo materiální pomoc případně také DO, a to přímo, nebo prostřednictvím jiných partnerských organizací.

V rámci OP jsou rozlišeny následující 2 typy organizací:

1) Organizace vybraná ŘO jakožto **příjemce dotace** je nestátní neziskový subjekt (působící zpravidla na národní, nadregionální nebo regionální úrovni), škola nebo veřejnoprávní subjekt, který:

- zajistí nákup potravin a/nebo materiální pomoci, poskytuje nebo ve spolupráci s partnery projektu (viz níže) zajistí distribuci pomoci konečným příjemcům, včetně DO (s výjimkou škol) V případě, že příjemce dotace neposkytuje pomoc přímo konečným příjemcům, nemusí sám poskytovat ani DO. Příjemce dotace je povinen:
 - prokázat sám nebo ve spolupráci s partnery, že:
 - má organizační, provozní a technické zázemí pro provádění distribuce pomoci,
 - disponuje personálním zabezpečením pro poskytování pomoci a/nebo DO,
 - má zkušenosti s poskytováním potravinové a/nebo materiální pomoci a/nebo zkušenosti s prací s cílovými skupinami.

2) Partnery projektu mohou být nestátní neziskové subjekty, které poskytují služby na základě zákona č. 108/2006 Sb. nebo zákona č. 359/1999 Sb., dále školy³⁵, potravinové banky a veřejnoprávní subjekty působící zpravidla na lokální úrovni³⁶. Preferováni budou, z důvodu zajištění poskytování DO, distributoři potravinové a/nebo materiální pomoci přímo konečným příjemcům, kteří jsou registrovanými/pověřenými poskytovateli preferovaných typů služeb (s výjimkou škol a PB). Všichni partneři zapojení do distribuce pomoci musí mít s příjemcem dotace zodpovědným za realizaci projektu uzavřenou smlouvu o partnerství vymezující rozsah spolupráce. Relevance lokálních partnerů bude v rámci výběru operace dle kap. 3.2 posouzena a schválena ŘO (podmínkou jsou zkušenosti s distribucí potravinové nebo materiální pomoci a/nebo prací s cílovou skupinou, v případě školy způsobilost na základě zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů).

Doprovodná opatření (DO) a jejich předběžný popis

Nejméně jedna z organizací zapojených do provádění opatření financovaných z prostředků OP PMP příjemce dotace nebo partner, který poskytuje pomoc přímo konečným příjemcům, musí z důvodu zajištění poskytování DO splňovat podmínky registrace/pověření na základě zákona č. 108/2006 Sb. nebo zákona č. 359/1999 Sb. Partneři musí prokázat odbornou způsobilost a zkušenost s prací s cílovou skupinou. Zajistit poskytování DO je povinné (s výjimkou škol). Z tohoto důvodů jsou naplněny požadavky čl. 7 odst. 4 nařízení č. 223/2014 o FEAD³⁷.

Podporou v rámci DO se rozumí především sociální práce³⁸, poskytovaná zejména poskytovateli registrovaných sociálních služeb³⁹ nebo obecními úřady případně dalšími

³⁵ Dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ Například dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 223/2014 o Fondu evropské pomoci nejchudším osobám.

³⁸ Mohou poskytovat obecní úřady a poskytovatelé sociálních služeb.

³⁹ Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

subjekty (blíže specifikováno níže). Poskytovatelé pomoci budou konečným příjemcům poskytovat základní sociální poradenství (např. poskytnutí informací směřujících k řešení nepříznivé sociální situace, o základních právech a povinnostech, zejména v souvislosti s poskytováním sociálních služeb, o zabránění vzniku závislosti na sociální službě, nebo informace o možnostech podpory členů rodiny). Pokud budou koneční příjemci přímo uživateli sociálních služeb (bude se jednat především o služby zaměřené na prevenci sociálního vyloučení), bude rozsah poskytovaných činností širší, jedná se např. o sociálně terapeutické činnosti, pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí či zprostředkování kontaktu se společenským prostředím; výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti). Dalším typem DO jsou činnosti zajišťované na základě zákona č. 359/1999 Sb.⁴⁰ Rovněž mohou být poskytovány jiné odborné činnosti, které předcházejí vzniku krizových situací a sociálního vyloučení a jsou zaměřeny na eliminaci negativních sociálních vlivů (např. finanční poradenství, výživové poradenství, psychologická péče). Poskytovatelé těchto druhů DO budou muset prokázat praxi a zkušenost s prací s cílovou skupinou a splnit další podmínky způsobilosti, které budou blíže specifikovány v příslušné výzvě.

Pomoc včetně DO v rámci OP bude konečným příjemcům poskytována bezplatně. Při poskytování pomoci bude ze strany poskytovatelů dbáno na to, aby nedocházelo ke stigmatizaci nejchudších osob. Akceptace nabízených DO nebude podmínkou pro poskytnutí pomoci.

Poskytování DO, která budou doplňovat distribuci pomoci, je důležité z pohledu hledání udržitelného řešení sociálního vyloučení.

Financování DO bude zajištěno z prostředků OP PMP. Je však možné je současně zajistit i z jiných zdrojů, jako jsou národní dotace, ESF a další. V takovém případě musí být vedeno oddělené účetnictví a průkazná evidence, z jakého zdroje financování jsou DO hrazena, aby bylo zamezeno duplicitním úhradám.

3.4 Doplnkovost s ESF

Opatření OP PMP jsou komplementární s aktivitami OPZ v rámci investiční priority 2.1 - specifického cíle 1 „Zvýšit uplatnitelnost osob ohrožených sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučených ve společnosti a na trhu práce“, který je přímo zaměřen na různé skupiny osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených (tj. včetně osob bez přístřeší apod.). Nejpotřebnějším osobám budou poskytovány v návaznosti na potravinovou/materiální pomoc z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD) služby prostřednictvím realizovaných projektů ESF a to zejména v následujících oblastech:

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

- podpora sociálního začleňování osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených prostřednictvím sociálních služeb, služeb pro rodiny a děti a dalších služeb obecného zájmu;
- podpora služeb poskytovaných terénní a ambulantní formou, podpora komunitní sociální práce; podpora specifických nástrojů k prevenci a řešení problémů v sociálně vyloučených lokalitách;
- podpora služeb zaměřených na prevenci sociálního vyloučení osob, služeb poskytovaných terénní a ambulantní formou, podpora komunitní sociální práce;
- vzdělávání a poradenství, aktivizační, asistenční a motivační programy pro osoby ohrožené sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučené;
- aktivní pomoc osobám sociálně vyloučeným či sociálním vyloučením ohroženým se zajištěním přístupu k sociálním službám, službám pro rodiny a děti a dalším navazujícím službám podporujících sociální začleňování, včetně přístupu k zaměstnání a odpovídajícímu bydlení.

Kromě přímé práce s cílovou skupinou, které je věnována primárně investiční prioritě 2.1, lze komplementaritu spatřovat také v aktivitách investiční priority 2.2, i když její primární zaměření je zacíleno spíše na systém služeb jako takový (zvýšení jeho dostupnosti, udržitelnosti, kvality atd.), ovšem i systémový projekt v investiční prioritě 2.2 může mít pilotní ověření formou práce s cílovou skupinou.

Veškeré aktivity, které bude potřeba komplementárně podporovat k opatřením FEAD (tj. zejména terénní programy, terénní soc. práci, poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, motivační programy atp.), jsou pokryty v rámci prioritní osy 2 (zejména investiční priority 1) OPZ, taktéž i cílové skupiny, relevantní pro FEAD, jsou pokryty i OPZ.

V případě, že existuje návaznost na projekty a služby financované z ESF, žadatel tuto návaznost v projektové žádosti uvede a to včetně obsahu těchto služeb.

Aktivity směřující k sociálnímu začleňování pro nejchudší osoby, tzn. doprovodná opatření budou financována z OP PMP. Koordinace aktivit OP PMP a OPZ programů bude zajištěna úzkou spoluprací obou řídicích orgánů a zastoupením v příslušných monitorovacích výborech a pracovních skupinách. Koordinace je usnadněna tím, že oba řídicí orgány jak pro OPZ tak pro OP PMP budou součástí jedné sekce Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) – Sekce pro ekonomiku a evropské fondy.

V případě OP VVV (viz kapitola 2.3) existuje provázanost mezi opatřeními s OP PMP. Zatímco intervence popsaná v kapitole 2.3 směřuje k harmonickému a vyváženému životnímu stylu a zlepšení stavu výživy u potravinově deprivovaných dětí a rovněž doplňkově k posílení jejich školní docházky formou obědů (v ZŠ) intervence na podporu volnočasových aktivit dětí podporovaná z OP VVV vede k posilování jejich integrace do vzdělávacího systému a zlepšování jejich vzdělání, doplňkovým opatřením je zde úhrada stravy (formou odpolední svačiny, kterou OP PMP v ZŠ neposkytuje).

Na úrovni věcné provázanosti opatření v oblasti sociálního začleňování je dále možné uvést komplementaritu také s ERDF – Integrovaným regionálním OP (IROP), a to v rámci prioritní osy 2 (Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů) - specifický cíl 2.1 - Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi.

3.5 Institucionální uspořádání

Na základě Usnesení vlády č. 534 ze dne 9. července 2014 bylo pověřeno zajištěním funkce řídicího, certifikačního a auditního orgánu pro Operační program potravinové a materiální pomoci MPSV.

Řídicí orgán

Řídicí orgán je odpovědný za správné a efektivní řízení a provádění operačního programu v souladu s předpisy Evropské unie a s národními normami. Řídicí orgán bude interními předpisy začleněn do organizační struktury MPSV.

Certifikační orgán

Certifikační orgán je odpovědný za celkové finanční řízení prostředků poskytnutých České republice z rozpočtu EU. Certifikační orgán bude interními předpisy začleněn do organizační struktury MPSV.

Auditní orgán

Auditní orgán je odpovědný za ověřování účinného fungování řídicího a kontrolního systému programu, za provádění auditů vzorku operací a za zpracování auditní strategie. Auditní orgán bude interními předpisy začleněn do organizační struktury MPSV. Auditní orgán je funkčně nezávislý na řídicím a certifikačním orgánu.

Přesný rozsah činností jednotlivých orgánů implementační struktury je upraven články 32 až 34 nařízení č. 223/2014 o FEAD (nařízení o FEAD).

Subjektem, kterému Evropská komise bude vyplácet finanční částky, je MPSV.

3.6 Monitorování a hodnocení

3.6.1 Monitorování

Monitorování jako základní nástroj pro dosažení efektivního nastavení a řízení implementace programu a projektů. Za provádění monitorování programu je zodpovědný ŘO. Monitoring zajišťuje sběr dat a předkládá souhrnné informace o aktuálním stavu procesu implementace a realizace projektů a programu.

Od roku 2015 do roku 2023 předkládá ŘO Komisi do 30. června každého roku výroční zprávu o provádění OP v předchozím rozpočtovém roce.

ŘO vypracuje výroční zprávu o provádění v souladu s aktem v přenesené pravomoci uvedeným v čl. 13, odst. 6 nařízení o FEAD, včetně seznamu společných ukazatelů.

ŘO bude konzultovat příslušné zúčastněné strany v souvislosti se zprávami o provádění OP, přičemž je nutné předejít střetu zájmů. Souhrn připomínek těchto příslušných zúčastněných stran bude přiložen ke zprávě.

Závěrečnou zprávu o provádění operačního programu předloží ŘO do 30. září 2024. ŘO vypracuje závěrečnou zprávu o provádění OP v souladu s akty v přenesené pravomoci uvedenými v čl. 13, odst. 6 nařízení o FEAD.

Ukazatele sledování programu

Ukazatele sledování programu budou monitorovány v souladu s čl. 13 odst. 6 nařízení o FEAD a s aktem v přenesené pravomoci EK čl. 62 odst. 2. Pro zajištění sběru dat, která jsou třeba pro přípravu zpráv o provádění OP, zavede ŘO systém pro shromažďování informací od příjemců dotací. Příjemci dotací budou ve spolupráci se svými partnery (pokud budou do operace zapojeni) poskytovat informace pro monitorování programu ŘO. Smlouva s příjemcem dotace bude specifikovat data, která bude příjemce dotace vykazovat, a jakým způsobem.

3.6.2 Hodnocení

Hodnocení je prováděno v souladu s povinnostmi ustanovenými v rámci článků 13 až 18 nařízení o FEAD a metodickými pokyny EK.

3.7 Technická asistence

Cílem TA je zajistit řádnou implementaci programu aktivitami řízení, kontroly, zajištění implementace a propagace programu.

Z operačního programu budou v souladu s čl. 27, odst. 4 nařízení o FEAD financována opatření zaměřená na přípravu, řízení, monitorování, správní a technickou pomoc, audit a informační, kontrolní a vyhodnocovací opatření nezbytná pro provádění tohoto nařízení. Z TA bude rovněž financována technická pomoc a budování kapacit partnerských organizací.

Z TA budou financovány zejména následující činnosti:

Příprava, řízení, administrace a monitorování programu

Z TA budou financovány aktivity, které souvisejí s přípravou operačního programu, řízením, administrací programu a monitorováním programu a operací. Aktivity technické pomoci pokrývají také jednání Pracovní skupiny pro nastavení operačního programu pro využívání Fondu evropské pomoci nejchudším osobám v programovém období 2014-2020, účast odborníků jiných subjektů na těchto jednáních a zpracování podkladů pro jednání.

Auditní a kontrolní činnosti

Financovány budou rovněž činnosti související s výkonem veškerých auditních a kontrolních činností souvisejících s prováděním programu.

Budování kapacit partnerských organizací

Z TA budou financována opatření k budování kapacit partnerských organizací, tedy aktivity na posílení absorpční kapacity předkladatelů projektů, jako jsou semináře a školení pro žadatele, apod. Z TA bude poskytována rovněž metodická podpora příjemcům potřebná pro přípravu a administraci veřejných výběrových řízení.

Informační a komunikační aktivity

V rámci TA budou financovány činnosti související s informačními a komunikačními aktivitami, např. pro šíření informací, vytváření sítí, zvyšování povědomí o FEAD a samotném operačním programu (publicita) a pořádání informačních a propagačních akcí, vydávání propagačních materiálů a provádění analýz dopadů těchto akcí.

Hodnocení

Z TA bude financováno provádění potřebných analýz a studií měřících dopady realizace programu: evaluační studie, analýzy a průzkumy.

Dále do aktivit financovaných z TA spadá zlepšování metod hodnocení a výměny informací o praktických postupech realizace pomoci, tvorby a šíření příkladů dobré praxe, organizace seminářů a workshopů zaměřených na výměnu zkušeností jednotlivých aktérů.

Ostatní náklady technické pomoci

V rámci TA budou realizovány aktivity související s pořízením, instalací a propojením počítačových systémů a pořízením základního vybavení pro pracovníky implementačních orgánů (implementační struktura PEAD byla odlišná od struktury FEAD a byla zajišťována jiným útvarem státní správy). Z TA budou financovány pozice pracovníků podílejících se na provádění činností TA a odměňování zaměstnanců a odborných poradců.

Prostředky budou vynakládány v souladu s principy účelnosti, efektivity a hospodárnosti. Příjemcem podpory bude MPSV, které zajišťuje výkon klíčových orgánů implementace.

4 ZAPOJENÍ ZAINTERESOVANÝCH SUBJEKTŮ

S cílem co nejvhodněji reagovat na různé potřeby a zdokonalit poskytování pomoci nejchudším osobám bude OP vypracováván, programován, prováděn, monitorován a vyhodnocován za dodržení zásady partnerství a v konzultaci s klíčovými zainteresovanými subjekty.

Při přípravě programového dokumentu i při samotném provádění programu je partnerství zajišťováno zejména prostřednictvím Pracovní skupiny (PS)⁴¹, zřízené v lednu 2014, která vytváří platformu pro zajištění přiměřeného a transparentního konzultačního procesu. Pracovní skupina byla zřízena na dobu provádění programu. Jejími členy jsou zástupci MPSV, Úřadu vlády ČR, regionální a lokální úrovně (Asociace krajů ČR a Svaz měst a obcí ČR) a nestátních neziskových organizací (Asociace nestátních neziskových organizací v ČR, Česká federace potravinových bank, Charita ČR) a Generálního ředitelství Úřadu práce ČR. Na jednání mohou být přizváni odborníci z dalších odborných institucí.

Členové PS se podíleli svými připomínkami na výsledné podobě tohoto OP a mohou předkládat další doporučení k úpravám programové dokumentace. Konzultace proběhly prezenční (25. 2. 2014, 24. 6. 2014, 3. 2. 2015, 24. 6. 2015) i elektronickou formou. Zapojení partnerů do přípravy OP se projevilo zejména v popisech podporovaných typů intervencí (zaměření OP nejen na potravinovou, ale i materiální pomoc), identifikaci konečných příjemců (oproti PEAD byl definován širší rozsah konečných příjemců) a jejich potřeb i vyjasnění doprovodných opatření. Partnerské organizace zároveň upozorňovaly na nedostatek kapacit pro zajištění výběrových řízení, což bylo ze strany ŘO zohledněno ve využití TA. PS schválila výslednou podobu návrhové verze OP.

Princip partnerství bude uplatňován také mezi OP PMP a OPZ (investiční priorita 1 a 2), a to při přípravě opatření obou programů tak, aby byla komplementární. Tvůrci OPZ jsou zastoupeni ve výše uvedené Pracovní skupině. Stejný princip bude uplatňován také při přípravě IROP (ERDF), který je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.

⁴¹ Pracovní skupina pro nastavení operačního programu pro využívání Fondu evropské pomoci nejchudším osobám v programovém období 2014-2020.

5 FINANČNÍ PLÁN

5.1 Plán financování operačního programu

Plán financování operačního programu s uvedením ročních prostředků fondu a odpovídajícího vnitrostátního spolufinancování v rámci operačního programu (v EUR).

	Celkem	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Fond (a)	23 329 849	3 138 144	3 200 907	3 264 925	3 330 223	3 396 828	3 464 764	3 534 058
Národní podíl spolufinancování* (b)	4 117 033	553 790	564 866	576 163	587 686	599 440	611 429	623 659
Způsobilé výdaje z veřejných zdroj (c) = (a) + (b)	27 446 882	3 691 934	3 765 773	3 841 088	3 917 909	3 996 268	4 076 193	4 157 717
Spolufinancování (d) = (a) / (c)	0,85							

* „Vnitrostátní spolufinancování“ dle Nařízení č. 223/2014 o FEAD.

5.2 Plán financování dle druhu dotyčné deprivace

Plán financování uvádějící celkovou výši finančních prostředků na podporu z operačního programu podle druhu dotyčné deprivace a související doprovodná opatření (v EUR).

Oblast intervence	Způsobilé výdaje z veřejných zdrojů
Celkem	27 446 882
Technická pomoc	1 372 344
Potravinová deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi	3 650 435
z toho doprovodná opatření	165 929
Potravinová deprivace dětí ve vážné sociální nouzi	14 601 742
z toho doprovodná opatření	0
Materiální deprivace osob a domácností ve vážné sociální nouzi	7 822 361
z toho doprovodná opatření	355 562

Použité zdroje

EU-SILC 2012, (2014). *Výběrové šetření příjmů a životních podmínek domácností za rok 2012.*

EVROPSKÁ KOMISE (2011). *Material deprivation among children, Research Note 7/2011.*
Evropská komise, GŘ Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování.

H.S.P. (2012). *Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci v ČR na období do roku 2020.* Dostupné z: <http://www.esfcr.cz>.

MPSV (2013). *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020.*

SIROVÁTKA, T. *et al.* (2013). *Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice podle indikátorů EU - vývoj v důsledku krize, fiskální konsolidace a sociální reformy.*
Praha: VÚPSV.

Právní předpisy a dokumenty

Nařízení č. 223/2014 ze dne 11. března 2014 o Fondu evropské pomoci nejchudším osobám a související prováděcí nařízení

Zákon č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 198/2002 Sb., *o dobrovolnické službě*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 137/2006 Sb., *o veřejných zakázkách*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/1991 Sb., *o účetnictví*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb., *o státní sociální podpoře*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/2006 Sb., *o pomoci v hmotné nouzi*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2000 Sb., *o obcích*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., *školský zákon*, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 107/2005 Sb., *o školním stravování*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí*, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení vlády č. 534 ze dne 9. července 2014.

Použité zkratky

CO	Certifikační orgán
ČS EU	Členský stát EU
CS	Cílová skupina
ČR	Česká republika
DO	Doprovodná opatření
DPH	Daň z přidané hodnoty
EK	Evropská komise
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	Evropský sociální fond
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
FEAD	Fond evropské pomoci nejchudším osobám
IROP	Integrovaný regionální operační program
IS	Informační systém
KoP ÚP	Kontaktní pracoviště Úřadu práce
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NDC	Nízkoprahové denní centrum
NNO	Nestátní nezisková organizace
OP PMP	Operační program potravinové a materiální pomoci
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OPZ	Operační program Zaměstnanost
OSPOD	orgán sociálně právní ochrany dětí
PEAD	Evropsky program potravinové pomoci nejchudším obyvatelům EU
MŠ	Mateřská škola
PS	Pracovní skupina

ŘO	Řídicí orgán
SFC	System for Fund Management
TA	technická asistence
ÚP	Úřad práce
ZŠ	Základní škola